

Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer ha-Tishbi

Eliyahu Baḥur

רוחב והילא

Ṭshernoḃits, 616 = 1855

ייעה תוא

[urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:kobv:517-vlib-12352)

תשבי

אות העין:

עבר בדברי רבותינו זכרונם לברכה בדיעבד מותר או אסור
וכן הרבה ופירוש כשהדבר כבר נעשה תרגום עשה עבר
והדלת במקום אשר נמצא בלי בית דיעבד בל"א גישעה ובלעז
דפו פאט *

עבר ראו רבותינו זכרונם לברכה לחטא ולעון ופשע עברה
לפי שבה עופר האדם על מצות בוראו כגון (לכות פ"ד)
עבירה גוררת עבירה וכן (לכ"ג) ערות דבר עברת
פתגמא וכן (משלי כ"א) אף כי בזמה יביאנו מטול דבעברתא
מייתי ליה ואין עוד בתרגום ושם התאר עבריין ולא נבנה ממנו פעל:

עבר דרך העברה ר"ל מאמר אחד שאינו עומד על דרך
האמת רק העברת הלשון והדמיון כגון שאומרים
הקב"ה (ה"א) מלביש ערומים ולפי האמת אין הוא המלביש
אותם רק אומרים כן דרך העברה וכן אמר רבי עמנואל ז"ל באחד
משיריו ומהלך אמתו הוא ומהלל נדיבי עם בדרך העברה :

עבר בעבור זה כמו בשביל או בגלל ואין לשמש בהן זולת
הבית וכן אמר רא"ע כל האומר עבור מן בעבור
לא אבל מעבור הארץ פירוש הוא בהמה :

עבר (איוב כ"א) שורו עבר הוא פעל יוצא כמו מוליד ואין לו
דומה במקרא בלשון אשכנז מכט מראגן ובלעז אינפרינד
ורבותינו זכרונם לברכה שמשו בו בלשון
הריון האש' כגון אשה מעוברת (יבמו' ד' לד) אין אשה מתעברת
מביאה ראשונה ונקרא התנוק בעודו במעי אמו עובר ומזה נקרא
לשנה של י"ג חדשים עבור ורברו בו בבנין פעל הדגוש כמו
(ברכות ד' י"ו וש"מ) חזקיה עבר ניסן בניסן וכן (שמואל כ') ממחרת
החדש השני תרגום מיומי דבתרוהי והוא עבר ירחא תנינו וכולי וכן
ענין (שיר ז') ברכות בחשבון עבורין ומעבריין שנין :

עדן (קהלת ג') אשר עדן לא היה אשר הם חיים עדנה ופירשו
בו שהוא כמו שתי מלות פירוש עדן כמו עד הן עדנה
כמו עד הנה ורבותינו זכרונם לברכה הוסיפו יוד בין
(ה) כוטה ד' י"ד
הדלת

תשבי

מו

הדלת והנזן ואמרו עדין כמו ועדין לא שבנו מטעותינו כמו עד הנה
או עד כאן :

עדין גן עדין כבר פירשתיו בשרש גן :

עדר כבר פירשתיו בשרש העדר עיין שם :

עז (דברים כ"ח) גוי עז פנים : תאר למי שאין לו בושה והרבים
עזי פנים והשם עזות פנים וכן אנחנו אומרים בתפלתנו
הצילני מעזי פנים ומעזות פנים פירוש הצילני מאנשים
שהם עזי פנים וגם לא יהיה לי עזות פנים ודע כי כל לשון עזות
פנים וחזק מצת הוא מדה רעה אבל חזק לבואמיץ לב הוא מדה
טובה :

עין נמצא בשרש הזה פעל מהקד (שמואל א' י"ח) ויהי שאל עיין
את דוד פירוש שם עליו עיין רעה ורז"ל הרגילו בו בבנין
פעל הרגוש באמרם (יזמות ד' כ"ב וע"ט) עיין עליו פירוש
שים ... עיניך עליו וכן (כ"ב דף פ"ט) אין מעיינין במקום שמכריעין
והשם צריך עיון ורש"י פירש מזה (תילי פ"ז) כל מעייניי כך רוצה לומר
עיוני ומחשבתי כך בלשון אשכנז גיטרעכט ובלעז סטודיו :

עיין עיין זוהר ומראה כמו (זמדנר י"א) ועינו כעיין בדבולת
(יחזקאל א') כעיין תרשיש וכן (משלי כ"ג) יתן בכוס עינו
פירוש זוהרו וצבעו וכן פירוש רא"ע (סיר ה') שפתותיו
שושנים ברית לו בעיין בלשון אשכנז וארבא ובלעז קולור :

עכב לשון עכבה לא נמצא במקרא ורז"ל הרגילו בו הרבה
אך בבנין פעל הרגוש כמו (זכחי דף מ"ו) אם לא נתן לא
עכב ... מעכב לעכב וכולי והשם עכוב ובלשון נקבה
עכבה ויש אומרים כי (ליוז ל"ו) ולא יעקבם כי ישמע קולו כמו
יעכבם הכף והקוף מתחלפים כמו שכתבתי בשרש כשט וכן
תרגומו ולא יעכבינו וכן כל לשון התמהמה מתורגם בלשון
עכבה בלשון אשכנז זוימן ובלעז טארדדי :

עכר לשון עכול המאכל שבאסטומכא ונראה לי שנמצא גם
כן באלף כרי שיחאכל בלשון אשכנז פר דייאן ובלעז
פידיר וכן בספרי רפואות כל דבר המעכל קשה להתעכל :
עכשיו

תשבי

עכשו (אבות פ"א) אם לא עכשו אימתי אמור מעכשו כמו
עתה ולא נמצא בתרגום ויש כותבין עכשו ביוד ואינו
צריך :

עלה בדניאל (דניאל ו') עלה ושחיתה לשון עלילה מלשון
(דברים כ"ג) עלילות רברים ובספרים חיצונים
שמשו בה בלשון סבה כמו שכתבתי בשרש סבב

עולם הבא יש מחלוקת בין האחרונים על זמן עולם הבא
יש אומרים שהוא עולם הנשמות רוצה לומר
תכף אחר המיתה ויש אומרים שהוא אחר
תחית המתים וכל אחד מביא ראיות לקיים דעתו ואני כדאי
לדבנים ראשי בין ראשי החכמים ההם אך מי שרוצה לעמוד על
אפדת הענין הזה יעיין בפירוש דון יצחק אברבנאל ז"ל בספר
נחלת אבות בפרק בן זומא כי היטב לדבר בזה מאד ועוד אדבר מזה
במלת עתיד .

עם הארץ קורין למי שאינו יודע תלמוד תורה עם הארץ
כי סתם העם ההמוני אינם יודעים תורה ובלשון
רבים עמי הארץ ויש שאומרים עמי הארצים
ובאמת הם עם ארצים וכבר כתבתי בשרש בור הדפדוש בין בור
וכין עם הארץ ובלשון אשכנז נקרא עם הארץ און גילעדנט
ובלשון לעז איניוראנט .

ענה כל לשנא ענוי שבמקרא הוא בבנין פעל כמו (שמות כ"ג)
אם ענה תענה אותו (תיליס ק"ב) ענה בדרך כחי ודומים
והשם ענוי ולא נמצא בפסוק וענין קרוב לזה ענין
צום ולא בא רק בהתפעל כמו (דניאל י') להתענות לפני אלהיך וכן
תרגום (ישעיה כ"ח) לא תצומו כיום לא תתענון והשם תענית
(טורח ט') קמתי מתענתי וכן (זכריה ח') הצום צמתוני אני תרגום
הצום תענית אתון מתענין קדמי ועוד אזכרנו בשרש תענית .

עסק (בראשית מ') ויקרא שמו עסק כי התעסקו עמו שניהם
בתיבין בשין ואין להם עוד דומה במקרא ותרגומן
בסמך עסק ארי אתעסקו וכן תרגום של אורות
עסק ונמצא שם אדם בדברי הימים נקרא (ד"ה א' ח') עסק בשין
ימנית .

עצם

עצם כל דבר יש לו עצם ומקרה ופירוש עצם גוף הדבר כמו
 (שמות כ"ג) כעצם השמים ומקרה הוא הדבר שחל על
 העצם כגון אבן הוא העצם והלבנות או השחרות או
 הגורל או הקטנות שבו נקרא מקרה ועוד אדבר מזה בשרש קרה
 וכן שם העצם כמו אברהם ושרה ודימיהן ובל"א אן אים זעלברט
 ובלעז פרופיריו :

עקם רז"ל הרגילו בזה השרש אך בפעל הדגוש (מ"ר פ' בשלח) כמו
 עקם להם הדרך הוליכין דרך מעוקם והוא לשון עוות נעויתי
 שחתי עקימתי שחיתי בלשון אשכנז קרומפא ובלעז מורטו

עקר בדניאל (דניאל ה') עקר שרשוהי ואין הפרש בין עקר
 ושרש וכן תרגום (אינו י"ט) ושרש דבר נמצא בו ועקר
 דמלתא אשתכח ביה וכן מה שנמצא בדברי רז"ל כלל ועקר או
 כל עקר פירוש שום דבר של עקר כלל וגם הרגילו רבותינו
 וזכרונם לברכה לקרא להקרוש ברוך הוא עקר באמרם כופר
 בעקר וכן תרגום ללשוננו נגביר מאן דכפרין בעקר

ערק לא נמצא שרש בכל המקרא שיש לו כל כך הוראת
 בשרש הזה כי אחד עשר לשונות נמצאו בו וכבר חברתי
 שירה חדשה בספר הכחור של עשרה בתים ובסוף כל
 בית מלת ערבים ולכל אחד הוראה מיוחדת ולא יכולתי להכניס
 בו מלת עורבים מן (ויקרא י"ג) כל עורב למינו כי אינו נכנס
 במשקל של זה השיר ורז"ל הרגילו הרבה בלשון תערוכות בל"א
 משן ובלעז מישקולאר באמרם ערוב תבשילין ערוב חצרות ודינס
 מבואר בפוסקים :

ערבב (ר"ס דף י"ו) כרי לערבב השטן וכן (א) נכנסו בערבוביא
 הוא לשון תערוכות דלעיל וכפלו בו למד הפעל
 ותמהתי על תרגום של (במדבר י"א) והאספסוף שתרגם
 וערבבין והיה לו לומר וערבבין ואולי לפי שהאספסוף כפול העין
 והלמד רצה התרגום לכפול אותם גם כן :

ערך בערכאות של גוים פירוש מושב הערוך וקבוע לשדים
 ולשופטי העיר לדון שם בלעז טריאבונאל :

(א) ספרי פ' זכרים טו ערך

תשבי

עֵרֶן

קורין לתושב העיר ערון או עירוני ולרבים עירוניים לנקבה
עירונית ולרבות עירוניות וכן נוהגין לקרא העין בצרי ונראה
לי יותר נכון בחירק עירון כי הוא נגזר מלשון עיר והגון
נוספת כמנהג התאר לפעמים וכן בלעז ציטארינו ובל"א בורגר

עֵרֶע

כל לשון פגישה ומקרה מתורגם בלשון ערע חוץ מכתובים
מתורגמין בלשנא ארע באלף וכן תרגום (בראשית ל"ג)
אשר פגשתי די ערעית (במדבר כ"ג) ויקר יי וערע ביה (שמואל
א' כ"ה) ותפגוש אותם וערעת ויש נוסחאות משובשות בקצתם
ארע ובקצתם ערא באלה ובאלה אך תמהתי שר"ל נהגו לכתוב
עראי כגון שינת עראי בנין עראי בעין בראש ובאלף בסוף וזה
לא נמצא לא בכתובים ולא בכ"א ספרים והיה ראוי להכתב ארעי
או ערא ופירוש המלה בלשונם דבר שאינו בעצם ובכוונה רק
דרך מקרה ובלשון אשכנזי און גיבערליך ובלעז אקאזו

עֵרֶף

נוהגין האשכנזים כשיש לאדם אהוב זמכיר שהוא מרויח
עמו בטוב קורין לו מערב באמרים יש לשלוני מערב טוב
ולא ידעו שאינו אלא מערף רוצה לומר מכיר וכן
בלשון לעז קורין לו קונדו לשון הכרה בלשון אשכנזי איין גוטר
קונד וכן נמצא בפוסקים (הג"ח כס' ת"ק) מותר בחול המועד
להלוות דגוי שהוא מכירו ומעריפו וכולי משום אבוד מעריפויא
ושמעתי שתרגום (רות ג) הלא בועז מודעתנו מערפנא ובקשתי
ולא מצאתי כן רק דאשתמודע לנא זאולי כן הוא בתרגומם
אחרים ועוד אדבר מזה בשרש פום זיש מפרשים מזה (שמות י"ג)
ואם לא תפדה וערפתו אינו רוצה לומר שתמית אותו כי
הבהמה מה חטאת אלא הוא לשון הכרה פירושו תעשה בו סימן
להכיר אותו שהוא בכור אבל דברי רז"ל הם האמת

עֵתֵד

בדברי רבותינו זכרונם לברכה לעתיד לבא הרבה טרחתו
למצוא הפרש בין מה שאמרו רז"ל לעתיד בסתם ובין
אמרם לעתיד לבא ולא עלתה בידי אך זה לבד מצאתי
שעל הרוב כשהוא במקום הפסק אמרו לעתיד לבא כגון (אבות פ"ב)
ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא וכן אין גיהנם לעתיד לבא
וכן בעבן (יושע ז') יעכרך יי ביום הזה ואין אתה עכור לעולם
הבא אבל כשאינו במקום הפסק אינו אומר אלא עתיד סתם כגון
תענית

(תענית ד' ל"א) עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים וכן
(אבות פ"ג) לפני מי אתה עתיד לתן דין ותשבון וכן תקנו
מסדרי התפלה ואזה עתיד למלה ממני ולהחזירה בי לעתיד לבא
ואני אין דעתו משנת להביך ההפרש שבין עולם הבא ובין לעתיד
לבא כי זה וזה יכול להאמר ליום הדין או לימות המשיח או
תבא אחר מיתה וכבר דברתי מזה במלת עולם עיין שם :

עתק (משלי כ"ט) אשר העתיקו אנשי חזקיה תרגום רכתבו רחמוי
רחזקיה ומוה נקרא הסופר הכותב ספר מלשון ללשון
מעתיק והוא מלשון (בראשית י"ג) ויעתק משם לשון הסרה
נהספר או הכתב ההוא אשר הוא מעתיק נקרא העתקה בל"א אב
גישדיפט ובלעז קופיא או סימפליריו :

נשלמה אות העין ברוך המוציא לחם ויין

אות הפא

פנס (ר"ה דף כ"ג) פנמחה של לבנה פירוש החרוץ שנראה
בלבנה בחסרונה וכן תרגום (חיו"ב כ"ט) עד ירח לא יאהיל
עד הפנמא סיחרא וכן חרוץ שנמצא בסבין נקרא
פנימא וכן (שמואל ה' י"ג) הפצירה פים תרגום שופינא לתרפא בהון
פנימת כל מן דפרול בלשון אשכנז שארט ובלעז טאקו :

פגר כבר כתבתי בשורש נבל כי כל לשנא נבלה שבמקרא אינו בא
רק על גויית בהמה וחיה ועוף שמתה ולא על אדם רק כשלא
מת מיתת עצמו ולא נמלט מהם איש רק אחר עיין שם : והנה
פגר כמעט הפך מזה כי כל לשון פגר הנמצא במקרא אינו בא רק
על גויית אדם מת ולא על שאר בעלי חיים רק במקום אחד והוא
(בראשית ט"ו) וירד העיט על הפגרים שהם היו פגרי בהמות ועוד דע
כי כל לשון פגר לא נמצא רק על פגרי אנשים רשעים לכן אין
מוכירין זה הלשון רק על מיתת רשעים :

פון כבר כתבתי בשורש לול כי זאת המלה תתחבר לפעמי עם לולי
ולו ואולי והנה אין לה מלה מיוחדת בלשון עברי אך בתרגום
באה על מאמר תנאי ובגראמטיקא לשון רומי קורין לשמוש
כזה

לנקבה
ונראה
והגון
גר
כתובים
ת ל"ג
(שמואל
בקצתם
לכתוב
דף וזה
ב ארעי
נה רק
זמירות
רב טוב
ביר וכן
יין גומר
המועד
דיפוא
בקשתי
דגומים
ות י"ג
ותו כי
י סימן
ת :
טרחתי
ום ובין
מצאתי
ת פ"ג
ד לבא
לעולם
ם כגון
ת